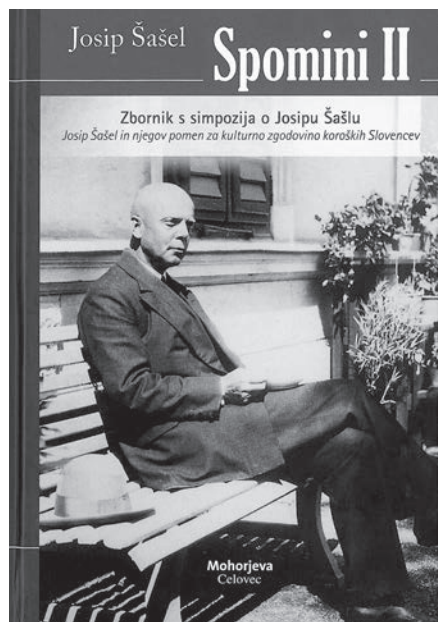

JOSIP ŠAŠEL: Spomini II. Josip Šašel in njegov pomen za kulturno zgodovino koroških Slovencev. Zbornik simpozija o Josipu Šašlu; Mohorjeva, Celovec 2012, 288 str.

Konec leta 2007 je izšel prvi del *Spominov* pravnika, predvsem pa vsestransko slovensko narodno zavzetega Josipa Šašla. Kot Josip Wieser se je rodil leta 1883 v Slovenjem Plajberku, a se je leta 1918 prepisal in prevzel priimek po domačem posestvu Šašel, kjer je preživel večino otroštva. Umrl je leta 1961 na Prevaljah, kamor se je, tako kot Mohorjeva družba, z avstrijske Koroške po koroškem plebiscitu leta 1920 umaknil kot narodno zavedni intelektualci. Precej let je deloval kot pravnik v Šmarju pri Jelšah, nato na Okrožnem sodišču v Ljubljani, na starost pa se je vrnil na Prevalje, kjer je tudi pokopan.

V slovensko narodopisje se je zapisal z dragocenimi deli, kot so narečna objava *Narodnega blaga iz Roža* (1936/37) (skupaj z dialektologom Franom Ramovšem), rokopisno gradivo za slovar rožanskega narečja, rokopisno gradivo koroških krajevnih imen, rokopisni spomini v dveh delih (1947–1949 prvi del, 1957 drugi del) ter številne objave v poljudnem časopisu, zlasti v *Planinskem vestniku*, kjer je treba posebej poudariti razpravi Imenoslovje koroških Karavank (1938) in Koroška imena na naših specialkah (1952).

Oba dela spominov so izdali Slovenski narodopisni inštitut in društvo Urban Jarnik ter Slovenski znanstveni inštitut, oba iz

Celovca, in Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU iz Ljubljane, uredili pa Monika Kropelj, Avguštin Malle in Martina Piko-Rustia.

Šašlovi zapisi so veliko več kakor le spomini. Res da se, zlasti v prvem delu, »spominja« svojega rodu in krajev, kjer je živel, a prav pri tem je njegova največja zasluga, da je z zapisom ohranil nešteta slovenska ledinska, hišna in še druga imena, ki jih danes ni več, saj je veliko krajev že zaraslih, imena pa so ponemčena, če sploh še obstajajo. Tako se godi z njegovo domačijo Pri Smolnikarju na severni strani Karavank, s kraji (Pod)Ljubelj, Sopotnica, Brodi, Slovenji Plajberk ... Šašel je videl glavni razlog za ponemčevanje slovenskih krajev in seveda prebivalcev v tem, da je deželna vlada načrtno krepila gospodarski in kulturni razvoj nemških krajev, slovenskih pa prav tako načrtno zavirala.

V drugi knjigi *Spominov* je spominov bolj malo. Nadaljujejo se tam, kjer so se končali v prvi knjigi, na Humberškem gradu, kamor se je za oskrbnika jeseni 1891 z družino preselil njegov oče, da je lažje odplačal nakup Šašlove domačije, in kamor so se čez nekaj let za stalno preselili. Čeprav kratek, je ta zapis izredno jezikovno in etnološko dragocen. Epilog Šašlovim nedokončanim spominom je dodala nečakinja Ljudmila Erič, ki opisuje usodo družine na Šašlovi domačiji po prvi svetovni vojni in med drugo svetovno vojno, ko je bila družina pregnana. Spominom je dodan tudi rodovnik Šašlove rodbine, ki ga je pripravil Matjaž Blokar, strokovnjak za rodoslovje.

Večina knjige je namenjena prispevkom s simpozija ob Zablatnikovih dnevih konec maja 2004 v kulturnem domu pri Cingelcu na Trati pri Borovljah. Delo Josipa Šašla so vsestransko osvetlili številni poznavalci njegovega dela, tako s slovenske kot avstrijske strani »meje«. Prispevka sta napisali njegovi vnukinji, Monika Kropelj, ki podrobno piše o njegovem življenju in delu, in Marjeta Šašel Kos, ki preiskuje zapise o Keltih in Rimljanih v njegovem delu. Precej širši kot le navezava na Šašla in njegov rod je zapis Avguština Malleja, saj piše o socializacijskih poteh mladih Korošcev

do vpisa na univerzo v zadnjem obdobju avstro-ogrske monarhije. Te poti so bile res vijugave in na marsikateri bi bilo treba tudi »grmovje posekat in travico požet«. Prav tako je dragocen prispevek Karle Oder o Šašlovih sodobnikih v Mežiški dolini, v katerem se srečujemo z osebnostmi, kot so France Kotnik, v etnološki vedi vse preveč zanemarjeni Vinko Möderndorfer, Franc Sušnik in še številni ne le lokalno pomembni možje. Helena Ložar - Podlogar se je sprehodila po poteh Šašlovega gradiva o šegah in navadah, Marija Makarovič pa po njegovem deležu ljudskomedicinskega gradiva v Möderndorferjevem delu *Ljudska medicina pri Slovencih*. Martina Piko-Rustia je ocenila Šašlov delež pri raziskovanju pripovednega izročila na Koroškem, Vlado Nartnik pa se je lotil zanimivega fenomena letečih procesij na Koroškem. O narečnem oz. jezikoslovnem delu Šašlovega dela pišeta Peter Weiss (Priprava rokopisa Rožanskega narečnega besedja Josipa Šašla za tisk) in Zinka Zorko (Josip Šašel – zbiralec in zapisovalec koroških krajevnih imen). Pravnik Pavel Apovnik predstavlja pravno-etnološke teme v narodopisnem delu Josipa Šašla, Drago Samec pa je sestavil Šašlovo bibliografijo.

* Milan Vogel, univ. dipl. etnol. in prof. slov., komentator v kulturni redakciji Dela. 1000 Ljubljana, Rozmanova 7, milan.vogel@delo.si.